

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

Appel DIVISION)
AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE
APPEL IN STRAFSAAK

J. F. HOLDER

Appellant.

versus/teen

DIE STAAT

Respondent.

Appellant's Attorney... Lovius Brock Respondent's Attorney... P.C. (P.T.A.)
Prokureur van Appellant Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate... V.H. Hout Respondent's Advocate... C.J.S. Minter
Advokaat van Appellant Advokaat van Respondent

Set down for hearing on.....
Op die rol geplaas vir verhoor op

(T.P.A.)

Saak: Rumpff HR. Hof m. g. AR, Tongene W.A.F.

9.45 v.m. — 10.45 v.m.

C. G. W.

Word die voornemde
appel afgeen
(Hof m. g. AR)
(Rumpff HR)
78.11.30

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

JOHAN F. HOLDER

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

CORAM: RUMPF, HR., HOFMEYR, AR. et TRENGOVE, Wnd. AR.

VERHOOR: 13.11.1978.

GELEWER: 30.11.1978.

U I T S P R A A K

RUMPF, HR. :

Die appellant is 'n „senior tegnikus" in die Departement Poswese, en is getroud en het twee kinders. In April 1978 is hy in 'n streekhof te Pretoria aangekla van diefstal van 'n groot verskeidenheid van motoronderdele, items 1-245 in 'n aanhangsel tot die klagstaat. Daar is beweer dat hy die onderdele oor 'n periode Augustus 1976 tot Januarie 1977

te/.....

te Verwoerdburg van die Suid-Afrikaanse Weermag gesteel het.
Hy het onskuldig gepleit en is deur 'n prokureur verdedig.
Nadat die saak vir die Staat afgehandel is, het appellant nie
getuienis onder eed afgelê nie. Hy is skuldig bevind aan
diefstal van „items 1-6 en 10-245“, waarvan die waarde op
R19 541 gestel is. Hoewel die prokureur die hof ter versagting
toegesprek het, het appellant self geen getuienis daaromtrent
afgelê nie. Hy is gevonnisd tot drie jaar gevangenisstraf,
waarvan twaalf maande opgeskort is op voorwaarde dat hy nie
skuldig bevind word aan diefstal of poging tot diefstal gepleeg
durende die tydperk van opskorting nie. Hy het 'n appel gerig
tot die Transvaalse Provinsiale Afdeling om sy vonnis te
verander. Die aansoek is afgewys, met verlof om 'n beroep op
hierdie hof te doen. Uit die getuienis blyk dit dat hy vir
etlike maande in verband met die oorskakeling van 'n telefoon-
~~sentrale by 'n voorraaddepot van die Suid-Afrikaanse Weermag~~
gewerk het. Hy het 'n kombivoertuig van die Poswese gebruik
as vervoermiddel. 'n Sekere korporaal Grobler en appellant

het/.....

het saamgesmee om goedere uit die depot te steel. Appellant, wie se voertuig nie by die uit- en ingang van die perseel ondersoek is nie, het die gesteelde goed met die kombi vervoer. Die proses het 'n hele tyd geduur voordat appellant per toeval deur 'n Swart wag betrap is. Onmiddellik na die betrapping het hy probeer voorgee dat bande wat in die voertuig gevind is, aan die Departement Poswese behoort maar later het hy 'n skriftelike bekentenis afgelê. Volgens Grobler, wat as reeds veroordeelde namens die Staat getuienis afgelê het, was daar etlike mense by hierdie komplot betrokke. Grobler het gehelp met die laaiwerk en appellant het die vervoerwerk gedoen. Die stelery het gewoonlik plaasgevind oor naweke, in die aand na ure of soms tydens etensure. Die gesteelde onderdele is na die poskantoor Eldoraigne geneem waar Grobler sy deel gekry het. Na skuldigbevinding het die landdros appellant aldus gevonniss:

HOF: Volgens vorm SAP 69 het hy geen vorige veroordelings nie. U persoonlike omstandighede kan soos volg opgesom word: Getroud met twee minderjarige kinders, dat u reeds

21 jaar in diens van die Poskantoor is. Indien die waarde van items 7, 8 en 9 buite rekening gelaat word, is die totale waarde volgens die Hof se berekening dan R19 541,13. Die Hof neem in aanmerking dat hierdie diefstal oor 'n tydperk plaasgevind het. Volgens getuie Grobler was daar nie minder as - hy het melding gemaak van 15 keer wat goedere daar uit die depot verwyder is. Die posisie was dat aangesien die poskantoor daar dienste verrig het, die poskantoor-voertuig nie by die hek voor-gekeer is nie, en deursoek is nie, dat daar 'n spesiale vergunning was, dat u daardie spesiale vergunning misbruik het. Dit is onnodig om te sê dat dit 'n baie ernstige oortreding is. Daar word in aanmerking geneem dat in hierdie geval die eiendom wel teruggevind is.

Om op te som dan, met inagneming van al die omstandighede, word u soos volg gevonniss: DRIE JAAR GEVANGENISSTRAF WAARVAN TWAALF MAANDE GEVANGENISSTRAF VIR DRIE JAAR OPGESKORT WORD OP VOORWAARDE dat die beskuldigde nie weer skuldig bevind word aan diefstal of poging tot diefstal, gepleeg gedurende die tydperk van opskorting nie."

Die grond van appel teen die vonnis word soos volg uiteengesit:

- "1. The sentence is shocking all the circumstances taken into account.
2. The learned Magistrate erred in not being guided by the Appellate Division decision of S v SCHEEPERS 1977(2) SALR on page 154.
3. The Court erred in not giving sufficient weight to the following facts:

- (a) that the accused was not in a position of trust;
 - (b) that the accused was enticed by Grobler;
 - (c) that all the property was recovered;
 - (d) that the accused used none of the property for his own gain;
 - (e) that the accused has fixed employment for the past 21 years at the Post Office and is in no way connected with the S.A. Defence Force.
4. The Court failed to give application to S v Rabe 1975(4) SA on 855 also S v Hougaardt 1972(2) on 70 also S v de Beer 1977(2) on 161.
5. The Court, by imposing a substantial fine and a possible suspended sentence of imprisonment could have effected the necessary hurt."

Die landdros het kommentaar hierop gelewer en o.a. gesê dat die aangehaalde gewysdes wel in gedagte gehou is en ook riglyne soos die gestel in S. v. Whitehead, 1970 (4) S.A. 424 (A) op bl. 436 E en S. v. Matthee, 1971 (3) S.A. 769 (A) op bl. 774 D. Hy het ook verwys na S. v. Victor, 1970 (1) S.A. 427 (A). ~~Wat die feite betref, het hy na getuienis verwys waar-~~
volgens appellant wel sekere gesteelde motoronderdele vir sy eie

gebruik/.....

gebruik aangewend het. In hierdie hof is namens appellant aangevoer dat die landdros 'n mistasting begaan het deur nie 'n boete te oorweeg nie en ook deurdadig hy nie sy redes gemotiveer het waarom hy nie 'n boete opgelê het nie. Verder is aangevoer dat sekere beslissings, o.a. dié in die Scheeperssaak, nie nagekom is nie en dat, in elk geval, die vonnis te swaar is.

In die afgelope jare het 'n paar regters in die Transvaal deurmiddel van beslissings, veral dié in appêlsake van landdroste, daarop gewys dat gevangenisstraf nie ligtelik opgelê behoort te word nie, veral indien aan die oogmerke van straf voldoen kan word deur 'n ander vorm van straf, bv. 'n boete met of sonder opgeskorte gevangenisstraf. Hierdie houding het 'n duidelike weerklank gevind in 'n meerderheidsbeslissing van hierdie hof in die Scheeperssaak. Hierdie benadering is 'n gesonde benadering. By die toepassing van hierdie benadering moet egter nie net gewaak word teen 'n onderbeklemtoning van of die besondere mens, (die beskuldigde), of die misdaad of die maatskappij nie, maar ook teen 'n oorbeklemtoning van een

van/.....

van hierdie drie elemente. Daar moet gestreef word na 'n gepaste vonnis, volgens die eise van die tyd, en 'n gepaste vonnis sal altyd 'n vonnis wees wat gebaseer is op 'n gebalanseerde oorweging van die drie elemente. By die toepassing van hierdie benadering is 'n appèlhof ook nog steeds gebonde aan wat herhaaldelik in hierdie hof gesê is, nl. dat by appèl daar alleen ingegryp sal word indien daar 'n mistasting was of indien die vonnis te swaar bevind word, kyk bv. S. v. De Jager, 1965 (2) S.A. 616 (A) op bls. 628 en 629 waar gesê word:

"It would not appear to be sufficiently recognised that a Court of appeal does not have a general discretion to ameliorate the sentences of trial Courts. The matter is governed by principle. It is the trial Court which has the discretion, and a Court of appeal cannot interfere unless the discretion was not judicially exercised, that is to say unless the sentence is vitiated by irregularity or misdirection or is so severe that no reasonable court could have imposed it."

~~'n Landdros of regter wat 'n vonnis opleë, moet~~
dus toegelaat word om sy diskresie binne redelike perke uit te oefen.

By/.....

By appèl is dit van belang dat wanneer daar beweerd word dat die landdros of regter 'n mistasting begaan het, daar nie op denkbeeldige mistastings gesteun word net om te bevind dat die appèlhof die vonnis kan verander nie. Soiets wek geen vertroue by die landdros of regter wat die saak verhoor het nie en het buitendien geen oortuigingskrag nie. Daarom word so dikwels deur 'n appèlhof gesê dat hy self 'n ander vonnis sou opgelê het maar in die besondere geval nie kan ingryp nie.

Dit bring my by die meerderheidsuitspraak van twee regters van hierdie hof in die Scheeperssaak. 'n Blanke veespekulant is skuldig bevind aan veediefstal, nl. 'n bees, van 'n Swartman. Hy is tot 12 maande gevangenisstraf veroordeel. 'n Appèl teen die vonnis by die Transvaalse Provinsiale Afdeling het nie geslaag nie maar by appèl in hierdie hof is die vonnis tersyde gestel en vervang deur 'n boete. Die landdros het sy redes gegee waarom hy die bedoelde straf opgelê het en gesê:

n(1) /.....

- „(1) Die hof het nie ligtelik oorgegaan tot die oplegging van 'n vonnis van 12 maande gevangenisstraf nie.
- (2) Ten gunste van die beskuldigde is in aanmerking geneem dat hy 42 jaar oud is, nie getroud is nie en geen vorige veroordelings van enige aard het nie. Verder het die hof ook in aanmerking geneem dat die klaer in werklikheid geen skade gely het nie.
- (3) die hof het hom egter ook verplig gevoel om van die volgende feite kennis te neem:
- (i) Hierdie distrik is aangrensend tot Swaziland en die misdaad veediefstal neem geweldig toe.
 - (ii) Die beskuldigde, 'n Blanke, het 'n bees van 'n Bantoe gesteel.
 - (iii) Die vonnis ooreenstemmend is met dit wat in hierdie hof vir dieselfde oortreding deur Bantoes gepleeg opgelê word en wat op hersiening bekragtig word.
 - (iv) Die vonnis nie slegs moet dien as 'n straf nie maar ook as afskrikmiddel vir voornemende oortreders."

In die meerderheidsuitspraak word die volgende stelling van die landdros uitvoerig ge-analiseer: „Hierdie distrik is aangrensend tot Swaziland en die misdaad veediefstal neem geweldig toe". Ek dink dat wat die landdros wou sê duidelik is nl. dat veediefstal geweldig toeneem omdat die distrik aan

Swaziland/.....

Swaziland grens. Dit is algemeen bekend dat vanaf die begin van die negentiende eeu in die Kaap in grensgebiede veediefstal voorgekom het en 'n bron van ontevredenheid was en dat nou nog in baie grensgebiede dieselfde probleem ondervind word. Volgens die oorkonde het Scheepers in sy getuienis gesê dat hy en 'n vriend, Borman, (blykbaar as stokperdjie) met vee gespekuleer het. Scheepers het o.a. gesê (bl. 31 van die oorkonde): „Ons het oral ons bantoes aangestel om vir ons uit te kyk vir beeste en dan betaal ons hulle R2-00 per kop vir beeste wat so vir ons gewerf word. Bantoes kom uit hulle eie ook na ons toe as hulle beeste wil verkoop.” Die meerderheidsuitspraak in hierdie hof vind dat dit nie duidelik is wat die landdros in gedagte gehad het nie (kyk bl. 158), spekulêr dan oor verskillende moontlikhede en kom dan tot die konklusie: „Aangesien die landdros nie enige verband getrek het tussen die handeling van die appellant en die aangrensing van Swaziland aan die betrokke gebied nie, meen ek dat hy misgetas het.”

Dit/.....

Dit is duidelik dat die landdros alleen wou konstateer dat in sy distrik veediefstal erg toegeneem het en dat dit vergemaklik word weens die grens tussen Swaziland en die Republiek. Na my mening het die meerderheidsuitspraak 'n mistasting geskep wat nie bestaan het nie.

Die feit dat die appellant van 'n Swartman gesteel het, word in die meerderheidsuitspraak beklemtoon „as 'n uiters laakbare daad, 'n veragtelike daad" en daar word bevind dat die landdros tereg klem gelê het op „die verfoeilikheid" van die daad. Daarna word in die meerderheidsuitspraak verwys na die feit dat die landdros hom laat beïnvloed het deur vonnisse wat vir dieselfde soort oortredings op Swartmans gelê word en dat hy daardeur 'n mistasting begaan het omdat „ook na die belange van die oortreder gekyk moet word". Natuurlik moet die posisie van die oortreder noukeurig oorweeg word maar die verskil in vonnisse tussen Blanke en Swartmans is 'n uiters delikate saak.

Hier kan geen vaste riglyn geld nie want in die algemeen moet die skyn vermy word dat daar een wet vir die Witman is en 'n ander wet vir die Swartman. In sekere gevalle sal 'n Blanke

natuurlik makliker 'n stywe boete kan betaal en sou hy miskien 'n boete kry terwyl 'n Swartman gevangenisstraf sou kry. In die Scheeperssaak was daar getuienis dat die beskuldigde by 'n firma werk teen R12 000 per jaar en eienaar was van 'n plaas in Postmasburg van 'n waarde van ± R50 000. Daar was geen vorige veroordelings nie en ek sou ook geneë gewees het om te bevind dat in sy geval 'n swaar boete 'n gepaste straf is, ook o.a. omdat die getuienis toon dat gedurende 'n proses van opkoop van beeste van Swartmans 'n bees tussen beskuldigde se beeste gekom het en dit bevind is dat hy geweet het dat hy daardie bees nie gekoop het soos hy beweer het nie. Die feit op sigself dat daar verwys word na Swartmans wat gevangenisstraf kry is relevant, maar is 'n faktor wat in die lig van al die omstandighede van 'n geval oorweeg moet word.

In die meerderheidsuitspraak word gesê dat die landdros die afskrikkings- en vergeldingselement voorop

stel deur te sê: „Die vonnis nie slegs moet dien as 'n straf nie maar ook as 'n afskrikmiddel vir voornemende oortreders“.

Dan/....

Dan word ook na die volgende verwys op bl. 159: „Afgesien van die feit dat die Republiek se gevangnisse oorvol is en dat die instandhouding van gevangnisse en die onderhoud van gevangenes 'n geweldige ekonomiese las op die Staat plaas, is daar ander nadele ook aan gevangenisstraf verbonde". En dan volg die vanselfsprekende gevolge van gevangenisstraf vir sover dit 'n veroordeelde betref.

Die konstatering van die feit dat die Republiek se gevangnisse oorvol is, en dit 'n ekonomiese las op die Staat plaas, is feite wat niks te doen het met die vraag wat 'n gepaste vonnis in 'n besondere geval is nie. Die oorvol gevangnisse mag te wyte wees o.a. aan die groei van stedelike bevolking met meegaande vermeerdering in ernstige misdade en 'n versuim om voldoende gevangnisse te bou. Dit is 'n ernstige mistasting in die meerderheidsuitspraak om in 'n besondere geval op hierdie feite staat te maak. Trouens die mistasting word in die onderhawige geval vererger deurdat in die verslag van die Kommissie

van/.....

van Onderzoek na die Strafstelsel van die Republiek van Suid-Afrika (die Viljoen-Kommissie) in par. 1.1. van deel III hoofstuk 1 daar die volgende verskyn:

„Soos die Kommissie hierbo aangetoon het, is die misdaadsyfer in die Republiek ontstellend hoog en ons gevangenisbevolking ernstig oorbevolk. Die aantal Blanke gevangenes bied nie rede tot kommer nie. Dit is die groot aantal Swart en Kleurlinggevangenes wat onrusbarend is. As ons gevangenisbevolking slegs uit Blankes bestaan het, is dit te betwyfel of hierdie Kommissie ooit aangestel sou gewees het.”

Later word in die meerderheidsuitspraak op bl. 159 verwys na die volgende: „Dit blyk nie uit die landdros se redes vir vonnis dat hy die oplegging van 'n boete oorweeg het nie” en nog later: „Aangesien die landdros glad nie die oplegging van 'n boete oorweeg het nie, het hy, na my oordeel, ook 'n mistasting begaan”. Nou is dit duidelik uit die redes van die landdros waarom hy van oordeel was dat gevangenisstraf opgelê moes word. Dit spreek van self dat die enigste alternatief 'n boete sou gewees het en dat hy dit dus moes oorweeg het. Ek herhaal hier wat deur hierdie hof in S. v. Pillay,

1977 (4) S.A. 531 op bl. 535 gesê is: „I pause here to say that, merely because a relevant factor has not been mentioned in the judgment on sentence, it does not necessarily mean that it has been overlooked, for 'no judgment can ever be perfect and all-embracing' (R. v. Dhlumayo and Others, 1948 (2) S.A. 677 (A.D.) at pp. 702, 706)". In elk geval was dit verkeerd om te bevind dat die landdros glad nie die oplê van 'n boete oorweeg het nie. Die oorkonde toon duidelik aan dat toe die landdros toegesprek is oor versagting hy meegedeel is dat beskuldigde „'n mildelike besoldiging" ontvang het, „produktief" is, en dat die landdros uitdruklik gevra is om 'n straf op te lê wat nie die gevolg sal hê dat beskuldigde in die gevangenis beland nie.

Die meerderheidsuitspraak bevat ook nog die volgende op bl. 159:

„Ek is persoonlik van oordeel dat gevangenisstraf slegs geregverdig is indien dit nodig is dat die oortreder uit die gemeenskap verwyder word ter beskerming van die publiek en indien die oogmerke wat deur die vonnisoplegger nagestreef word met geen alternatiewe straf bereik kan word nie."

In verband met hierdie passasie het hierdie hof in S. v. Popo, 1978 (1) S.A. 476 op bl. 481 gesê:

"It may be pointed out that 'die oogmerke wat deur die vonnisoplegger nagestreef word' will depend upon all the circumstances of the particular case, including the nature of the offence. If this passage implies - which seems at least doubtful - that imprisonment should be imposed only where it is necessary to remove the accused from society for the protection of the public, it would, with respect, seem to go too far. It is, however, unnecessary to express any firm opinion in this regard, as in my view the particular circumstances of the present case indicate that the whole of the sentence should be suspended."

Die hele benadering dat gevangenisstraf slegs in sekere gevalle geregverdig is, kan nie aanvaar word nie en is 'n beperking wat nie by ons straftoemeting bestaan nie. Enige ernstige misdaad, van watter aard ook al, kan aanleiding gee tot gevangenisstraf en dikwels is gevangenisstraf die enigste ^{gepaste} straf wat opgelê behoort te word.

Die motivering in die meerderheidsuitspraak is feitlik geheel en al gegrend op bevinding van mistastings deur die landdros wat in werklikheid denkbeeldig is en wat 'n drang toon om boetes op te lê selfs in gevalle waar dit nie verkeerd sou wees om wel gevangenisstraf op te lê nie. In hierdie verband, nl. mistastings, het hierdie hof in die Pillay-saak/.....

saak (waarin ook op die Scheeperssaak 'n beroep gedoen is, maar wat summier onderskei is) ook die volgende gesê op bl. 535:

„As the essential inquiry in an appeal against sentence, however, is not whether the sentence was right or wrong, but whether the Court in imposing it exercised its discretion properly and judicially, a mere misdirection is not by itself sufficient to entitle the Appeal Court to interfere with the sentence; it must be of such a nature, degree, or seriousness that it shows, directly or inferentially, that the Court did not exercise its discretion at all or exercised it improperly or unreasonably. Such a misdirection is usually and conveniently termed one that vitiates the Court's decision on sentence.”

Nieteenstaande die motivering in die Scheepers-saak feitlik in sy geheel verwerp moet word, kan dit wel gesê word dat 'n boete soos in die meerderheidsuitspraak opgelê 'n meer gepaste vonnis as gevangenisstraf is. Die beskuldigde was 'n eerste oortreder en het 'n vaste posisie beklee teen 'n goeie salaris, en het 'n plaas besit waarteen geen verband bestaan het nie. ~~Hy kon dus 'n swaar boete betaal. Die manier waarop die misdaad~~ gepleeg is en die feit dat net een bees van 'n waarde van ongeveer R160 gesteel is, verg of 'n stywe boete of gevangenisstraf. Wat

die/.....

die landdros oorweeg het, is geldige oorwegings maar weens die posisie van die beskuldigde moes die landdros meer oorweging geskenk het aan die betaling van 'n swaar boete as wat hy wel gedoen het. In daardie opsig kan dit dus wel gesê word dat daar 'n onderbeklemtoning was van die posisie van die beskuldigde en dat daar 'n mistasting was.

Ons is verwys na 'n saak wat in die Transvaalse Provinsiale Afdeling beslis is, nl. Schoeman v. Die Staat, (ongerapporteerde) No. C.A. 217/74, gedateer 3 Mei, 1974. 'n Direkteur van 'n bekende maatskappy is skuldig bevind aan meer as veertig klagte van diefstal gepleeg oor drie jaar, met 'n totale bedrag van ongeveer R82 000. Op sekere klagte is die beskuldigde gevonniss tot 14 dae gevangenisstraf en op ander tot 2 maande. Die totaal was 4 jaar en 2 maande. By appêl is die vonnis tersyde gestel en vervang deur gevangenisstraf wat opgeskort is op voorwaarde dat die beskuldigde 'n deel van die gesteelde geld terugbetaal. In die appêluitspraak word daar verwys na 'n ander uitspraak, nl. in die saak Goodchild v. S.

(ongerapporteerde)/.....

(ongerapporteerde) No. C.A. 192/74 gedateer 29 Maart 1974, waarin dieselfde regter by appèl die uitspraak oor vonnis gelewer het en 'n gevangenisstraf opgeskort het. Ek wil nie veel oor die Schoemanssaak sê nie behalwe dat in die appèluitspraak self daar ernstige mistastings plaasgevind het. In die Schoemansaak is R82 000 oor 'n periode van jare gesteel. Die beskuldigde se boedel is deur sy firma gesekwesteer en deur beslaglegging op sy bates, insluitende sy huis, en deur terugverkryging van groot lenings wat beskuldigde aan ander persone toegestaan het, is ongeveer R50 000 verhaal. R30 000 was nog aan krediteure verskuldig. Dit blyk nie uit die appèluitspraak hoeveel die firma self van die R82 000 teruggekry het nie. Die wesenlike rede waarom in die appèluitspraak ingegryp word, is omdat die landdros nie genoeg aandag gegee het aan die persoon van die beskuldigde nie. En dan word as versagende omstandighede die volgende gesê:

„Aan die ander kant egter, aan die versagende kant, kan die volgende feite genoem word; die getuienis dui aan hy het die geld gesteel terwyl hy vasgevang was in 'n verhouding met 'n ander dame - dit was 'n dwase afwyking van 'n andersins voorbeeldige

lewenspatroon/.....

lewenspatroon wat hy voor die tyd gevolg het. In sy getuienis beweer die appellant dat hy sy dwaasheid beseef. Sulke dinge gebeur natuurlik en dit is somtyds van die sterkste persoonlikhede wat swig. Koninkryke het al geval as gevolg van die invloed van verleidelike vroue. Maar dit blyk uit die getuienis dat die appellant egte berou het. Sy familie het hom terug ontvang en hy is weer met sy gesin herenig; hy het ook berou uitgespreek teenoor sy maatskappy wat hy benadeel het en hy het aangebied om sy huis te verkoop om die bedrag terug te betaal."

Dat as versagting vir diefstal beskou kan word dat die dief 'n gedeelte van die gesteelde geld op 'n minnares gespandeer het, is 'n beskouing wat ek nie kan deel nie. Ek sou dit glad nie as versagting beskou nie.

Die kernvraag wat in die appèluitspraak gestel is, is die volgende:

"Die vraag is hoofsaaklik wie se belange sal gedien word indien die appellant vier jaar in die gevangenis moet sit, of vir enige tydperk in die gevangenis moet sit."

Dit is 'n mistasting want die vraag is, en moes gewees het, wat 'n gepaste vonnis sou wees. Ook is die volgende gesê: "Vir die gemeenskap, en veral vir sy krediteure,

sal/.....

sal dit min betekenis hê as hy in die gevangenis moet gaan sit". Hier word in 'n diefstalsaak van R82 000 die klem gelê nie op wat die firma teruggekry het nie maar op die belang van die krediteure in die insolvente boedel en gevolglik word die vonnis opgeskort vir drie jaar op voorwaarde dat die beskuldigde aan sy krediteure vir die eerste jaar R500 per maand betaal, vir die tweede jaar R750 per maand en vir die derde jaar ook R750 per maand maar alleen vir elf maande. En daar word gesê: „Ek mag net byvoeg dat dit wesenlik die skuld wat hy nog verskuldig is aan sy krediteure sal dek, hoewel nie alles nie". Dit is natuurlik nie korrek nie want die bedrag wat hy gelas word om te betaal is R23 250 wat 'n uitstaande balans laat van R6 750. In die appêluitspraak word die terugbetaling aan die krediteure van R23 250 met 'n opgeskorte vonnis ook as voldoende straf beskou. In werklikheid kry die beskuldigde 'n bonus van R6 750 vir die diefstal van R82 000 wat hy gesteel het en is 'n gepaste vonnis nie oorweeg nie. Dat in hierdie appêluitspraak in die Schoemansaak ernstige mistastings begaan is, lei geen twyfel nie.

In/.....

In die Goedchildsaak het 'n vroulike kassier-
klerk oor 'n periode van drie maande deur vervalsing 'n bedrag
van R10 863 van 'n bougenootskap gesteel. Daar was 40 aanklagte
waarop sy skuldig gepleit het. Die beskuldigde is gevonniss op
elkeen van die onderskeie klagte tot 'n totaal van een jaar en
elf maande gevangenisstraf. By appèl is die hele vonnis opges-
kort. Dit het geblyk dat die beskuldigde se skoonvader R7 000
aan die bougenootskap terugbetaal het, sy self 'n bedrag van
R2 500 betaal het toe navraag gedoen is oor 'n inbetaling van
daardie bedrag en dat die bougenootskap 'n bedrag van R1 270,
synde pensioen en verlofinbetalings, teruggehou het. Die skade
wat gelei is, was dus R93. In die lang uitspraak oor vonnis
is verskillende feite oorweeg wat onnodig is om te meld. Ek
wil volstaan by een sogenaamde bevinding van mistasting deur
die landdros wat soos volg genoem word:

„Maar daar is ander aangeleenthede waar, na
my mening, die Landdros wel in 'n mate misgetas
het. Hy het byvoorbeeld, soos ek aangehaal het

uit/.....

uit sy redes vir vonnis, daarop klem gelê dat dit nie skielike versoeking was waaraan sy toegegee het nie. Dit is waar dat dit nie 'n skielike versoeking was nie, maar ek dink Mnr. Claassen is reg waar hy betoog dat dit 'n aanhoudende versoeking was, en dit kom vir ons voor dat toe sy eers in die greep van hierdie oortreding verkeer het dit vir haar baie moeilik was om daaraan te ontsnap."

Hierdie is 'n besondere voorbeeld van hoe ver 'n hof kan gaan om iets as 'n mistasting te beskryf wat hoegenaamd geen mistasting is nie. Hoe 'n doelbewuste proses van vervalsing sonder meer beskryf kan word as 'n „aanhoudende versoeking" is onverstaanbaar, behalwe as teen alle gangbare norme in 'n rede gesoek word om die diskresie van die landdros of regter te verlam of heeltemal uit te skakel.

Ons is ook verwys na S. v. Benetti, 1975 (3) S.A. 603 (T) en S. v. Botha, 1970 (4) S.A. 407 (T). Ek vind dit onnodig hierdie twee beslissings volledig te behandel. In eersgenoemde saak word in 1975 die volgende veralgemeniserende verklaring gemaak: „The views of the Courts in regard to

imprisonment/...

imprisonment have undergone modifications in the last ten years. Imprisonment is seen more and more as a harsh and drastic punishment to be reserved for callous and impenitent characters". Indien met die woorde „the courts" 'n paar, en net ook 'n paar, van die ongeveer dertig Transvaalse regters bedoel word, skyn daardie deel van die uitspraak in die praktyk korrek te wees. Wat die res van die verklaring betref, moet die volgende opgemerk word. Geen hof kan 'n ander hof voorskryf deur te bepaal dat gevangenisstraf alleen opgelê kan word vir bv. 'n sekere klas oortreders nie. Soiets sou 'n vereenvoudiging wees van 'n komplekse probleem wat self 'n mistasting sou wees. Toegegee dat gevangenisstraf, indien enigsins moontlik, nie opgelê behoort te word nie, moet 'n middeweg betree word waardeur uiterstes vermy moet word. Te lig is net so verkeerd as te swaar. Die gemeenskap self kan in verset kom, soos na bewere blyk uit bv. die Time Essay van Time, September 1978, bl. 58, waaruit die volgende aangehaal word:

„Many/.....

„Many Americans harbor an unwholesome and even dangerous contempt for the justice system. Neither criminals nor victims have much faith in its workings: the one class does not fear it much, and the other does not trust it.”

En ook:

„A society can be subverted by a system that appears to be not only inconsistent but almost whimsical in its workings. A huge sense of grievance festers. The injustice of the courts seems to mirror the injustice of the economic system. All the rules of society seem to have been changed. You work hard, but inflation destroys your gains; so much for the work ethic. You obey the law, but somehow you get hurt and criminals profit, unpunished.”

Dieselfde oorweging is deur hierdie hof in aanmerking geneem in 'n saak wat oor manslag gegaan het maar waarin die beginsel duidelik gestel word. Dit is die uitspraak in R. v. Karg, 1961 (1) S.A. 231, waar appèlregter Schreiner dit soos volg op bl. 236 gestel het:

„While the deterrent effect of punishment has remained as important as ever, it is, I think, correct to say that the retributive aspect has tended to yield ground to the aspects of prevention and correction. That is no doubt a good thing. But the element of retribution, historically important, is by no means absent from the modern approach. It is not wrong that the

natural/.....

natural indignation of interested persons and of the community at large should receive some recognition in the sentences that Courts impose, and it is not irrelevant to bear in mind that if sentences for serious crimes are too lenient, the administration of justice may fall into disrepute and injured persons may incline to take the law into their own hands."

Wat die suggestie in die onderhawige saak betref, nl. dat sekere beslissings nie gevolg is nie, is in die Kargsaak ook nog die volgende gesê:

"Fourthly, and finally, it was contended for the appellant that SNYMAN, A.J., paid no, or no sufficient regard to the trend of judicial decisions quoted to him. It may be accepted that sometimes a succession of punishments imposed for a particular type of crime provides useful guidance to a Court dealing with such a crime. But each case should be dealt with upon its own facts, connected with the crime and the criminal, and no countenance should be given to any suggestion that a rule may be built up out of a series of sentences which it would be irregular for a Court to depart from."

By die toepassing van die beginsel dat
~~gevangenisstraf vermy behoort te word, moet by ernstige misdade,~~
van watter aard ook al, die bestraffingselement na vore tree,

en/.....

en behoorlik oorweeg word, indien bestraffing in die strafreg
nog enige betekenis dra.

Die gemeenskap verwag dat 'n ernstige misdaad
gestraf sal word, maar verwag ook tewens dat strafversagtende
omstandighede in ag geneem moet word en dat die beskuldigde
se besondere posisie deeglike oorweging verdien. Dit, meen
ek, is strafoplegging volgens die eise van ons tyd.

In die onderhawige saak blyk dit uit die
oorkonde dat die prokureur van die appellant die hof ter
versagting toegesprek het. Ek het geen twyfel dat hy gevra
het dat sy klieënt uit die gevangenis gehou behoort te word nie.
Wanneer die landdros, soos in die onderhawige geval, die erns
en die aard van die misdaad beklemtoon, weeg hy implisiet net
twee soorte van vonnis teen mekaar op nl. gevangenisstraf of
'n boete met opgeskorte gevangenisstraf. Dit is elementêr, en
~~hy hoef nie in elk geval in soveel woorde te sê dat hy 'n boete~~
oorweeg het nie. Nog minder is dit vir hom nodig om in 'n geval
soos die onderhawige spesifiek sy motivering uiteen te sit

waarom/.....

waarom hy nie 'n boete opgelê het nie. Dit kan tog duidelik afgelei word van die redes waarom hy wel gevangenisstraf opgelê het. Na my mening het die landdros geen mistasting in hierdie verband begaan nie. Daar is aangevoer dat die landdros misgetas het deur nie die beslissings waarna verwys is, na te kom nie. Ek het die beslissings behandel en dit kan nie gesê word dat die landdros 'n mistasting in hierdie opsig begaan het nie.

In die onderhawige geval het die Transvaalse hof van appel nie probeer om die erns van die misdaad, soos deur die landdros gesien, met 'n boete alleen te straf nie. Met daardie hof stem ek saam. 'n Stelselmatige serie van diefstalle wat 'n betreklike groot bedrag behels, is 'n ernstige misdaad en behoort dienooreenkomstig gestraf te word. Dit is waar dat R19 000 se materiaal teruggekry is, maar dit is duidelik dat die goed wat teruggekry is, net 'n deel is van die goed wat deur appellant gesteel is. Grobler het die res gekry en meeste daarvan verkoop. Dit is waarskynlik dat

appellant/.....

appellant self ook gesteelde goed verkoop het. Hy wou geen
getuienis hoegenaamd aflê nie. As al die omstandighede in ag
geneem word, was daar geen mistastings nie en kan dit ook nie
gesê word dat die opgelegde vonnis te swaar is nie.

Die appel word afgewys.

HOOFREGTER.

HOFMEYR, AR.	}	Stem saam.
TRENGOVE, Wnd. AR.		